

SONSÖZ

Nükleer desantralizasyon !
Nükleer santrallara son !
Diye höykürürken dört
iklim dört köşe

Yarının Çernobil şehitleri
Three Miles Island gazileri
Siz bre nalçın ağızlılar
Patates suratlılar

Nefesi kükürt kokanlar
Şapkası boktan kaptanlar
Hallaç osuruğu hatunlar
Akkuyu'ya radyasyon
işemeye kalkanlar

Kalın kafalarınıza
dangetsin ki,
Hormonlu domates gibi
bebeler istemiyor bu
millet
Can Yücel

HUKUK

*İksir Çevre
Topluluğu
Uyanış Kadın
Topluluğu
Kitap Topluluğu
Siyaset Bilimi
Topluluğu*

İLETİŞİM

*Şiir Topluluğu
Bayfok*

SBF

*Tarih ve Siyaset Topluluğu
Demokrasi ve Tarih Topluluğu
Kadın Birliği
Siyaset Felsefesi Topluluğu
Aydınlanma Topluluğu
Toplum Bilimi İnceleme Topluluğu*

EĞİTİM

*Entellektüel Birikim Topluluğu
Kadın Oluşumu
Sinema Topluluğu
Özel Eğitim Topluluğu*

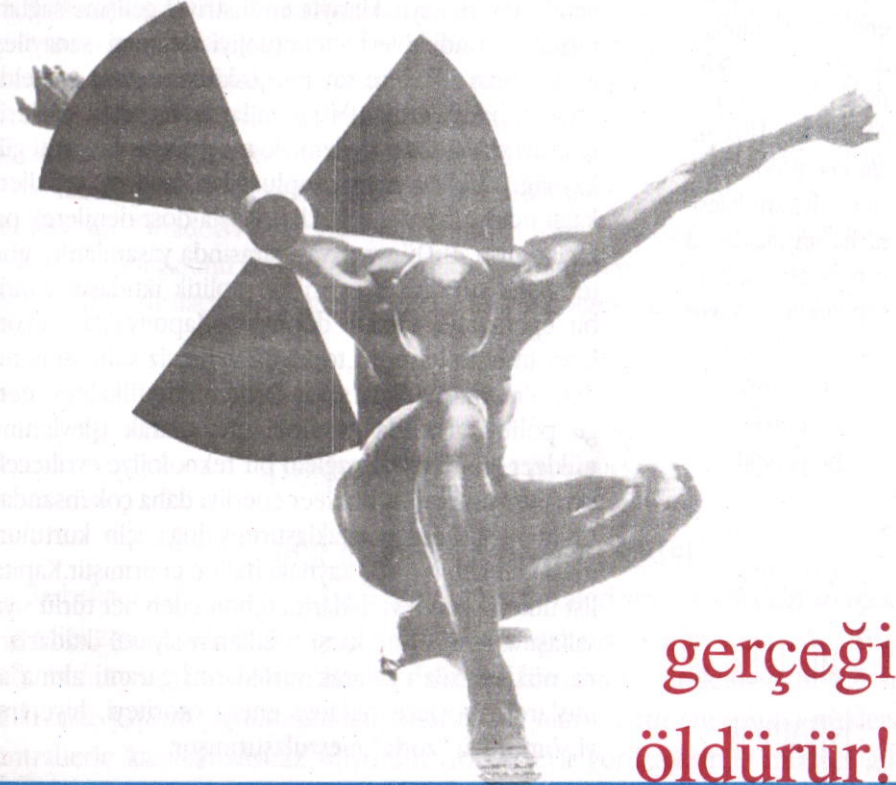
CEBECİ NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

nükleer

Bahar 2000 Sayı: 1

CEBECİ KAMPÜSÜ NÜKLEER KARŞITI PLATFORM YAYIN ORGANIDIR

**gerçeği
öldürür!**

CEBECİ NÜKLEER KARŞITI PLATFORM KURULDU

Ülkesinde ve dünyada nükleer istemeyen, arka kapakta ismi bulunan topluluklar Cebeci Kamposu 'Nükleer Karşıtı Platform'u'nu kurdu. Ülkenin geleceğiyle ilgili sorumluluklarımızın olduğunu bir kez daha göstermek ve nükleer enerji konusundaki gerçekleri dillendirmek için bir broşür hazırladık. Ülkemizin enerji politikalarının değiştirilmesini, halkın çıkarlarına yönelik bir planlama yapılmasını istiyor ve bir kez daha sesimizi yükseltiyoruz.

Bu ülke,
bu gençlik

NÜKLEER
MÜKLEER
İSTEMİYOR.

NÜKLEER'İN EKONOMİ POLİTİĞİ

Sanayi Devrimiyle birlikte gelişen bilim ve teknoloji insanlığı daha mutlu daha rahat bir yaşam, gelecek kaygısı olmayacak kadar bir gelir düzeyi vaatmişti. Yüzünü hızlı bir üretime dönen ve pazarlarını genişleten sanayileşmenin tek başarı ölçütü daha fazla kar elde etmektir. Doğayı ve insanı hızla sömüren ve yoksullaştıran bu çabadan ilk etkilenense Sanayi devriminin geliştiği İngiltere oldu. İngilterede sanayide kullanılan enerji dolayısıyla yaşanan hava ve su kirliliğinden yüzlerce işçi ölmüş, insanlar zehirlenmiş, doğa kirlenmiştir. Yaşanılan bu kirlilik ve ölümlerden sonra yönünü doğanın korunmasına, yaşama hakkına, çevre sağlığına dönen İngiliz sendikal hareketi sanayi devriminin dinamosu teknolojinin dönüştürülmesini sağlamış ve insan sağlığını tehdit eden ve doğayı kirleten teknolojiler ve enerji kaynakları yerine daha temiz, sağlıklı, güvenilir enerji kaynaklarıyla endüstriyel gelişme sağlamıştır. Ellerindeki eski teknolojiyi de yeni sanayileşmekte olan ülkelere satarak, eskilerinde de kar elde etmeyi bilmişlerdir. 1940'lı yıllarda savaştan kaçarak elektrik enerjisi sağlayacağı söylemiyle meşrulaştırılan yeni güç kaynağı nükleer enerji toplumdan gelecek tepkilere karşı ucuz, güvenilir, sağlıklı, doğayla dost denilerek pazarlanmıştı. II. Dünya savaşı sırasında yaşananlar göstermiştir ki nükleer enerji de politik iktidarın elinde bir egemenlik aracına dönüşmüş, Japonya'da milyonlarca insanın hayatına, toprağın verimsiz kalmasına neden olmuştur. Soğuk savaş döneminde ülkelerin denge politikalarında caydırıcı güç olarak işlevlenmiş nükleer enerji temiz, sağlıklı bir teknolojiye evrileceken, her yeni buluş nükleer enerjiyi daha çok insandan insani değerlerden uzaklaştırmış, doğa için kurtulması gereken bir güç kaynağı haline getirmiştir. Kapitalist ülkeler kendi varlıklarını tehdit eden her türlü siyasallaşma hareketine karşı o ülkenin siyasal iktidarlarına nükleer silah satarak varlıklarını garanti altına almışlardır, böylece nükleer enerji otoriteyi, hiyerarşiyi, sömürüyü "zorla" meşrulaştırmıştır.

Ülkemizde 1965 yılından beri sürdürülen nükleer enerji çalışmaları da uluslararası politik gelişmeler ekseninde işlemiştir. Orta doğudaki anti-kapitalist, sosyalist, bağımsızlıkçı, özgürlükçü gelişmelere karşı bir denge olarak konumlanan Türkiye, nükleer silahların konumlandırıldığı bir üs haline gelmiştir. Ortadoğuda egemenlik kurmak isteyen her güç öncelikle bölgedeki enerji kaynaklarına sahip olmalıdır. Kapitalizmin geleceğinin garantisi enerji kaynaklarını denetim altında tutan güçler Dünya politikasına da yön verir olmuşlardır. 90'lı yıllarla birlikte Kapitalist üretimin dayandığı tüketim toplumu felsefesi her şeyi büyük bir hızla yağmalarken rekabetçi pazar ekonomisinin yerine dünyaya hakim 10-15 dev şirketin egemen olduğu bir ekonomik sistemin sinyallerini vermekteydi. Büyük şirketler Küreselleşme denilen ideolojik söylemi uluslararası bir hukuk sistemi haline getirmiş, Dünya Enerji Konseyi, Dünya Ticaret Örgütü... gibi örgütlerde bu hukukun anayasasını yazmışlardır. Savaş sanayisiyle ayakta duran Kapitalist ekonomi 90'lı yıllara kadar elinde biriktirdiği savaş teknolojilerini, yıkılma korkusunu üzerlerinden atınca, dünyanın her yerinde ucuza pazarlamayı denemeye başlamıştır. Sudan sebeplerle çıkarılan Körfez Savaşında harcanan enerji Afrika'nın 10 yıllık G.S.M.H' sine eşitti, Runda'da, Kolombia'da, Balkanlar'da... kopan kıyametler bir tesadüf değil, kapitalizmin enerji politikalarının yansımasıydı. Bu süreçte yeniden yapılandırılan NATO da Avrupayı korumayı bırakmış, suyun başını tutmaya başlamıştır. Dünyaya hakim olmak için teknolojik üstünlüğe sahip Kapitalistler bu üstünlüğü enerji kaynaklarını da ele geçirerek perçinlemeyi tasarlıyorlar. 1997 yılında ABD enerji bakanı "Kapitalist sistemin geleceği Ortadoğudaki enerji rezervlerinin egemenliğinden geçiyor" demekteydi. Ortadoğu'da ve Dünya'da estirilen barış rüzgarları da Kapitalist sistemin geleceğini garanti altına almak için girişilen bir çabaydı. Bu süreçte bölgeler yeniden yapılandırılacak yani egemen güçler ittifakı bölgeselleşecek, sömürü küreselleşecekti.

DÜNYA ENERJİ KONSEYİ AGİT

NÜKLEER ENERJİ VE ONUN LOBİSİ

Başbakan Ecevit'in 26.09.1999-01.10.1999 tarihleri arasında ABD'ye gerçekleştirdiği ziyaret sırasında enerji konularında ayrı olarak görüştüğü ABD Başbakan Yardımcısı Al Gore'nun nükleer santral konusunu gündeme getirdiği ve "ülkemize yatırım yapılmasını istiyorsanız, bu yatırımların enerjisinin nükleer santrallerle karşılamalısınız" diyordu. Gore-Ecevit görüşmesinde nükleer gü-

cün "barışçı" amaçlarla kullanılmasına ilişkin anlaşmanın imzalanmasının kararlaştırıldığı, Clinton'ın 15-19 Kasım 1999 tarihleri arasında yaptığı Türkiye ziyareti sırasında üzerinde anlaşılan metnin imzalandığı bildirildi. ABD'li yetkililer "ABD'nin Akkuyu Nükleer Santrali projesine katılabilmesi için Türkiye'nin daha önce bazı Avrupa ülkeleriyle imzaladığı gibi nükleer gücün barışçıl amaçlarla kullanılacağına dair bir belge imzalanması gerekiyordu. Bu anlaşmanın imzalanmasıyla ABD'li Westinghouse şirketini dezavantajlı durumdan kurtarmıştır" diyordu. 1950'lerin başında 2000 yılına kadar 1000 nükleer santral kurmayı hedefleyen ABD, nükleerin zararlı etkilerinden ve atıklarından dolayı bu rakamı 103'te tutmuş; fakat ülkesinde etkin bir lobi faaliyeti yapan nükleer şirketlerin ABD Hükümeti kanalıyla onlarca pazar yaratmış; nükleer silah başlığı, nükleer tesis, nükleer silah satışı bu şirketler için hükümet nezdinde organize etmiştir. Filipinler'de Marcus Hükümeti döneminde bir nükleer santralin yapımı için IMF kanalıyla 2.2 milyar dolar dış borçlanmaya gidildi. ABD gazetele-ri santralin yapımını üstlenen şirketin, diktatöre 80 milyon dolar rüşvet verdiği ve asıl yapım bedelinin iki kat bedelle ihaleyi kazandığını yazdılar. Marcus iktidarının devrilmesinden sonra iktidara gelenler santrali hiç çalıştırmadılar. Çünkü santral birinci derece deprem bölgesinde yapılmıştı. Bugün Filipinler halkı, alınan borcun karşılığında 335000 dolar günlük faiz ödemektedir.

22 Kasım 1999 günü Milliyet Gazetesi ile yaptığı söyleşide Enerji Bakanı Cumhur Ersümer "Eğer Türkiye nükleer santralin yapımına bugün de karar vermezse enerji bakanı olarak bunu 'biz nükleer santral yapmak istemiyoruz' olarak algılamam" diyordu. Türkiye'de çeşit olması açısından mutlaka bir nükleer santrale ihtiyacı olduğunu söyleyen Ersümer, kuruyemişçiden fıstık alıyormuş gibi "Ben çok sağlıklı ve çevre dostu bir enerji olduğunu düşünüyorum. Etrafımız bunlarla dolu. 10 şiddetindeki depreme dayanıklı yapıyorlarmış." dedikten bir hafta sonra İstanbul, Ankara, Bursa karanlıkta kaldı. Rusya'dan gelen doğalgaz basıncının düşük olduğu gerekçesiyle doğalgaz verilmeyen şehirler ikili kısıp alınıp: "Nükleer enerji ve mavi akım projeleri şart" yapılan elektrik kesintilerinin birkaç gün sürmesinin ve semtlerde günün belirli saatlerde bu kesintinin yapılmasının elektrik enerjisinin olmamasından değil; halkın elektrik kesintileri yoluyla nükleer enerjiye ikna olacağını umudundandı. Mersin, Adana, Tarsus bölgesinde günde altı saate varan elektrik kesintilerine rağmen şehrin içindeki 75. yıl tabelalarına ve mağazaların çok renkli vitrinlerine nereden

elektrik bulunduğu merak konusuydu. Çünkü Süleyman Demirel denilen Cumhurbaşkanı'nın bile günde altı kez elektriği kesiliyordu. Bu açıklamayı yaptıktan bir gün sonra Ankara Sanayi Odasının enerji sempozyumuna katılan Demirel "Nükleer enerjiye de, nükleer teknolojiye de ihtiyacımız var" diyordu ve ekliyordu: "Ben de çevreciyim; ama bu kafayla 2000'li yıllara giremeyiz". Çevreciliği TE-MA'nın panellerinde erozyonu orduları komutanı ilan edilmekten öteye geçmeyen, Seka Fidanlığının Koç'a verilmesini durduran Danıştay kararına karşı "O ormanı vermezlerse, ben Çankaya'nın bahçesini veririm" diyen Demirel'in nükleer gözlüklü açıklamasını yaptığı gün, liderler zirvesinde yapılan açıklamanın sözcülüğünü yapan Ecevit "Nükleer enerji santrali konusunda görüştük, zaten böyle bir santral kurulması görüşü hükümet kurulurken benimsenmişti. Bunun ayrıntıları konusunda yoğun bir çalışma yapılması kararı verdik" dedi.

Türkiye'nin bugün ne kadar, nasıl ve hangi program dahilinde enerjiye ihtiyacı olacağı konusunda çalışmalar yapan Elektrik Mühendisleri Odalarının ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın verilerini gözardı ederek, 'önce biz nükleer enerjiye karar veririz sonra da ihtiyacımız var mı yok mu onun etüdünü yaparız' diyordu devlet erkani... Bundan sonra halkın ve sivil toplumun taleplerine kulak tıkamayacağım diye yemin billah eden hükümet, altına imza attığı onlarca demokrasi, binlerce insan ve çevre sözcüğü geçen metinlere göre değil; "vatanını ve milletini seven her Türk nükleer ister" diye uydurduğu namelelerine göre; her şeyi sevgili halkı için yapıyordu.

26 bin MW kurulu gücü bulunan ve enerji tüketimi 18 bin MW olan Türkiye'de; 1980'lerden beri "enerji krizi" tehdidiyle yabancı şirketlerin tüm doğal kaynakların yağmalanmasına yönelik çabaları ve son dönemdeki kamuoyu oluşturma girişimleri nükleerin bir zorunluluk değil, siyasal bir tercih olduğunu gösteriyor. DPT'nin 2005 yılı itibariyle elektrik enerjisi üretmek için kullanılacak doğalgaz ihtiyacının 15 milyar metreküp olacağını söylerken "doğalgaz konusunda yapılan yatırımları anlamakta güçlük çektiğini" enerji bakanlığına bildirmişti.

Enerji alanında alternatif özkaynaklara yönelik (rüzgar, jeotermal, katı atık, su) projeler yatırımlara dönüştürülemediğinden, enerji gibi merkezi bir sistemle üretimi, dağıtımı, satışı ve planlanması yapılması gereken stratejik bir alanda yapılan özelleştirmeler yoluyla dağıtım üretim şirketlere ayrılmış. Yaratılan koordinasyonsuzluk bugün yaşanan elektrik sıkıntılarının neden olmaktadır. Elektrik dağıtım şebekelerinde 100 birimin 25 birimi kayıpken ve bu şebekelerde yapıla-

çak yenilenmelerle bu %25'lik enerji kaybının ÷lke ekonomisine kazandırılacağı bilinmesine ve bu şekilde kazanılan enerjinin üç nükleer enerji santralının ürettiği enerji miktarına eşit olduğu gözönüne alınacak olduğu yapılan yatırımların, ihalelerin 'dostlar alışverişte görsün'den başka bir şey olmadığı açıktır.

Özelleştirmeler yoluyla enerji alımında her türlü bilimsel ve akademik veriye kulak tıkayan, "nükleer santrale hayır diyen geri zekalıdır" diyenleri tekrar uyarıyor; ÷lkenin ve dünyanın geleceğini ipotek altına alan nükleer santral ihalesinin açıklanacağı 31.12.1999 tarihinden önce hükümetin ve ilgili kurum ve kuruluşların ihaleden vazgeçtiklerine yönelik açıklamada bulunmalarını çocuklarımız ve tüm insanlık tarihi için istiyoruz. Yapmaya kalkıştıkları santralin sorumluluğunu ne eli kalem tutan bürokratlar, ne de onların elini tutan efendileri alabilir.

÷lkenin enerji ihtiyaçları gözetilmeden, bu ihtiyaçlar bilimsel verilere dayanılmadan, halkın talepleri ve önerileri göz önünde bulundurulmadan, geleceğimiz bir avuç siyasetçi, bürokrat, sermayedar yoluyla uluslararası şirketlerin dayatmalarına; talana, yağmaya uygun olarak yapılan anayasal değişikliklerle; MAI, MIGA, DTÖ, IMF, NATO gibi ulusüstü sömürü kurumlarının programlarına katıtsız şartsız verilen onayla insanlık tarihinin yok oluşunun kapısını aralıyor.

Bugün Seattle'daki uyarıya nükleer santralcilerin ve geleceğimizi satanların da ihtiyacı var. Tüketim alışkanlıklarımızı değiştirecek, ÷lkenin alternatif enerji kaynaklarına yatırım yapacak bilim insanlarını, halkın, meslek odalarının nasıl ve kimin için bir enerji teknolojisi geliştirileceği yönünde söz, karar ve yetki sahibi olacağı, siyasilerin ve bürokratların yönlendirildiği politikalarla belirlenmiş geleceğe değil, doğanın ve insanlık tarihinin korunmasına yönelik somut önerilerin geliştirileceği yapılanmaların geniş katımlarla sağlanacağı, hukukun işlevselleştirilip "ben yıktım, yaptım, oldu" denilemeyeceği bir ÷lkeyi kurmak için bu uyarıların bilincimizden çıkıp, amaca yönelik doğal yaşamın korunması için hedef gözeten siyasallaşmış bir eylem çizgisine ihtiyacı olduğu açıktır. Çünkü biz domates ve ekmeği, nükleer ve siyanürden daha çok seviyoruz.

SAHİBİNİN SESİ UZMANLAR ve KERAMETİ KENDİNDEN MENKUL "BİLİMADAMLARI"

İTÜ Nükleer Enerji Enstitüsünde Prof. Osman Kadiroğlu'nun daha önceleri nükleer karşıtı argümanları savunan, hatta içlerinden bazıları da nükleer fizikçi ve nükleer mühendis olan akademisyenlerin nükleer santral konusunda bilgisi olmadığını da söyleyerek alaya alan ve hatta yer yer aşağılayıcı bir üslupla eleştiren bu nükleerci akademisyenin giderek kendi tercih ettiği firma dışında seçim yapanlara da karşı olan tavrı düşündürüyor.

Kadiroğlu'nun, adeta ihaleye katılan bir nükleer santral firmasının pazarlayıcısı gibi "akademisyen kimliği altında" ihaleye giren ve bütün dünyada hukuki, ahlaki ve teknik geçmişi pek parlak olmayan bir nükleer santral firmasının savunuculuğundan öteye geçen bu yaklaşımı öğrencileri ve ilgili kamu kurumu yetkilileri tarafından dikkatle izleniyor.

Bir başka akademisyen de TÜSİAD'ın enerji raporunu hazırlayan, aynı zamanda Enerji Dergisi'nin yayın kurulu başkanlığını yürüten Prof. Mustafa Özcan İter. Kendisi, dergideki yazısının sonunda ihalesinin mutlak suretle Amerika ile işbirliği içinde westinghouse konsorsiyumuna verilmesi gerektiğini, aksinin ise Türkiye'yi açmazlara ve çıkmazlara götürceğini savunmaktadır.

Şaibeli ihale süreçlerinde artık şirket temsilcilerinin yerini bu akademisyenler almışlardır. Ayrıca daha önce TÜRK BANK'ın özelleştirilmesi esnasında ihaleye fesat karıştırdığı için hakkında soruşturma açılan ve bu nedenle TÜSİAD üyeliğinden atılan işadamı Kamuran Çörtük ve şirketinin Akkuyu nükleer santral ihalesine nasıl girebildikleri ve bu şaibeli ihaleye şimdiden fesat karıştırdıkları incelenmesi gerekmektedir.

Ayrıca Akkuyu ile ilgili deprem raporlarını hükümetten saklayan TEAŞ yetkilileri, ihale sürecine fesat karıştıranın bir unsurunu da yerine getiriyorlar. "Bilim adamları"nın aldıkları rüşvetin gazıyla Candu tipi santral kuracak AECL firmasını destekleyip, Avrupa menşeli NPI şirketinin önünü "onlar kredi bulamaz" diye kesmeye çalışmasının arka planını AECL'nin başkanı Reid Morden özetliyordu; "Bizim endüstrimizin yaşamsal desteği, ÷lke dışındaki pazarlarda başarılı olmamızdan geçmektedir."

Fransa'nın Türkiye'deki helikopter ihalesini kaybetmesinden sonra nükleer ihalesiyle Fransızların gönlünü almaya çalışan hükümet, ihaleyi Alman-Fransız ortaklı NPI'ya vermeye çoktan razı görünse de MHP kadrolarının düşlerini süsleyen atom bombasının yolu Candu tipi AECL firmasından geçiyor. Türkiye her ne kadar nükleer silahların azaltılması, nükleer silahlanmaların önüne geçilmesi anlaşmalarına imza atıyrsa da atom bombası teknolojisi bu tartışmaları derinleştiriyor. *Filler tepişir çimenler ezilir* seyrinde akan bu ihale süreci Bakanlar Kurulu'nun ihalesinin nihayete erdirilmesi için TEAŞ'a yetki verdiği 10 Mart tarihinden beri iyice kızıştı. Hazine Müsteşarlığı'nın 2003 yılına kadar nükleer ihalesine garanti veremeyeceğini açıklaması nükleer taraftarlarını güç durumda bıraktığı gibi, bu ihale sürecinde yaşanan fesatlarla birlikte ihalesinin yolunun açıldığı görülüyor.

HİRİKO HARADA*

1945'te 5. Sınıf öğrencisi, kız

O korkunç atom bombasının düştüğü sırada dördümüz: annem, babam, küçük kardeşim ve ben, büyük annemin köyünde kalıyorduk. Bunun için o günkü felaket üzerinde pek çok şey bilmiyorum. Sonraları babamla büyük ablamdan birçok hikayeler dinledim. Babam memur, ablam da lisede olduğu için Hiroşima'da kalmışlardı.

Babam hiç yaralanmamıştı ama, ablamın yarası ağırdı. O gün, gönüllü iş grubu ile, Çurimi Köprüsü dolaylarında çalışıyormuş. Tepeden turnağa her tarafı yanmış. Bir zaman kurtulmaz dediler, annemin gözyaşları hiç dinmedi. Ama şimdi iyileşti.

Gene de vüziinde, vücudunda yara izleri var. Sol kolunu hiç kullanamıyor. İki defa ameliyat oldu... Fakat faydasız. Elleriyle ayaklarının ve öteki yanan yerlerinin derileri ince olduğundan sonbaharda havaıar soğuyunca derileri çatlıyor ve pek fena bir hal alıyor. Arasıra işgal ordusundan bir otomobil ile sözde muayeneye götürüyorlar. İşin tuhaf tarafı, şildiye kadar kaç defa git-tiyse sadece seyretmişler. Tedavi filan ettikleri yok.

Her dönüşünde ablam yakınıyor-

Kazimir Maleviç - Marfa and Vanka / Yoksulluğa Doğru

du. "Ne aptal insanlar. Beni seyretmeye mi götürüyorlar?" diyor.

Annem üzülüp duruyor, Bu yanıklarla, bu yaralarla ablamın evde kalmasından korkuyor. Ablamın eski güzelliğini andıkça ben de üzülüyorum. Böyle de olsa, "ablamın arkadaşlarının çoğu öldü, sağ kalanlar da ondan beter, biz gene de şanslıyız" diye teselli ediyorum kendimi. Komşular ise yüzündeki kırmızılığın azaldığını, yüzüne eskisinden daha kolay bakabildiklerini söylüyorlar. Bu sözlere de çok seviyorum.

Annemin babası yani dedem Nobori-Şo'da oturuyordu. Dayım cephede idi. Dedem, tezyem ve çocukların hepsi atom bombasının etkisinde kaldılar. Evleri, eşyaları hep yandı. Yanlarına bir çöp bile almadan köydeki akrabalarının evine sığındılar. Sonra dedem bize geldi. Zehir soluduğu için gırtlığından hastaydı. Yumuşak yiyecekler bile boğazından geçmiyordu. Kırk gün yalnız su içti. 30 Ekim günü son nefesini verdi. Dedemin ölümüne çok üzüldüm.

Bundan sonra ne savaş olmalı, ne de atom bombası. Hiroşima'ya barışın bir an önce gelmesi için dua ediyorum.

* Atom bombası çocukları Arata Osada, Onur Yayınları (Bu kitap 6 Ağustos 1945 sabahı, Hiroşima'ya atılan atom bombasının çocuklara yansıyan izdüşümü.)

NÜKLEER KADER Mİ?

Memleketimizde nükleer enerjinin elektrik üretiminde kullanılması ile ilgili çalışmalar 1965 yılından beri sürdürülmektedir. Şimdiye kadar yapılmış olan çeşitli araştırmalarda, bazı kabüllerden hareket edilerek bazı sonuçlara varılmış, bunlar tartışma konusu olmuş, fakat bu güne kadar uzun süreli bir nükleer enerji programı benimsenmemiştir.

Kırk yıl öncesine kıyasla bugün dünyada yaklaşık dört kat fazla enerji kullanılmaktadır. Önümüzdeki kırk yıl içerisinde ise dünyada kullandığımız kömür, petrol ve doğalgaz miktardan resmi tahminlere göre iki hatta üç katına çıkacaktır. Şu anda bile bir Kuzey Amerikalı bir Afrikalı'dan onaltı kat daha fazla enerji tüketmektedir.

Kırk yıl önce nükleer enerji dünyayı kurtaracaktı, ama şimdi dünyanın nükleer enerjiden kurtulması gerekiyor.

Bugüne kadar dört yüzden fazla nükleer enerji santralının yapılması için çok büyük miktarlarda para harcandı. Nükleer güç ucuz, tehlikesiz ve güvenilir olacaktır. Halbuki gittikçe pahalı, tehlikeli ve güvenilir olmadığı kanıtlandı. Hala kimse nükleer santralin ortaya çıkardığı, yoğunlaştırılmış radyoaktif atıklarla ve kapatılan santrallerle ne yapacağını bilemiyor. Bu çözümsüz sorunu torunlarınıza bırakıyoruz.

Nükleer santraller onbinlerce nükleer bombanın yapılmasına yetecek, yüzlerce ton plutonyum üretmektedir. Portakal büyüklüğündeki bir parça plutonyum bir kenti tümüyle yok edebilir. Bu ise kerameti kendinden menkul bilimadamlar ve sahibinin sesi uzmanlar tarafından söylenen nükleer santrallerle beraber ülkemize gelecek olan nükleer teknolojinin, teknik ve ekonomik bir zorunluluk mu, yoksa politik bir tercih mi sorularını sormamızı sağlıyor.

Nükleer Santral Nedir?

Nükleer reaktörler, radyoaktif atomların parçalanmasından elde edilen ısıyı kullanarak su buharı oluşturan ve alternatif akım jeneratörlerinin türbinlerini bu buharla çalıştırarak elektrik enerjisi üreten santrallerdir. Bunlara nükleer santraller de denir.

Nükleer endüstri İkinci Dünya Savaşında atom bombası yapmaya yönelik çığınca ve dev çabadan doğmuştur. Nükleer güç reaktörlerinin tasarımı nükleer silahlar için kolayca plutonyum üretecek biçimde ayarlanmıştır.

Nükleere Evet De... Radyasyon, atomun parçalanmasıyla yayılan yüksek enerji dalgaları ve parçacıkların biçiminde canlıların hücrelerini bombardıman ederek, bedene zarar verir.

Tüm canlılar, bir kısmı uzaydan gelen, bir kısmı kayalar toprak ve deniz suyunda bulunan uranyum, toryum gibi radyoaktif maddelerden yayılan doğal radyasyonla karşı karşıyadır. Bazı bölgelerde doğal radyasyon bile kanser ve genetik bozukluklara yol açabilirken, nükleer kazalar nedeniyle ortaya çıkan insan yapısının normale dönmesi mümkün değildir.

Nükleer enerjiden; elektrik üretimi sırasında hem yakıt hem de kullanılan malzemenin özelliklerine göre düşük orta yüksek seviyeli radyasyon yayılımı olabilir. Önceleri düşük seviyeli radyasyonun vücuda zarar vermediği düşünülerek sadece yüksek dereceli atıklar için çeşitli çözüm yolları aranmıştır. Ancak özellikle santraller, uzun süre çalışan işçilerin etkisi altında kaldıkları düşük seviyeli radyasyonun kan kan-

serine yakalanma ya da sakat çocuklar doğurma oranının çok arttığı gözlenmiştir.

İngiltere hükümeti 1990'da işçilere sakat çocukları olmaması için isterlerse çocuk yapmayabileceklerini önermiştir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki radyasyonun zararsız dozu yoktur.

Radyoaktif Atıklar: Dünyada sayılan sadece 440 kadar olan nükleer santrallerin 1960'lardan bu yana çukarttıkları yüksek düzeyde atıkların miktarı bir zamanlar ki TC Çevre Bakanı Ziyaddin Toker'in ifade ettiği gibi TIR yükü değil 200 bin tona yakındır. Bugün, 2050 yılında yüksek düzeyli radyoaktif atık miktarının 450 bin tonu aşacağı hesaplanmaktadır.

Yaklaşık 40 yıl ömrü bulunan bir nükleer santralin ürettiği atıkların çevreye zarar vermeyecek biçimde binlerce yıl saklanması gerekmektedir. Nükleer santrallerden ve nükleer silah üretiminden elde edilen yüksek düzeyli atık bulunan ABD'de dahil olmak üzere hiç bir ülkede atıkların saklanması için nihayi bir çözüm bulunamamıştır.

ABD'de atık saklamak için seçilen yerin uygunluğunu araştırmak için 1.7 milyar harcanmasına rağmen Enerji Bakanlığı tarafından atıkların 2015 yılından önce toplanması beklenmiyor.

Akkuyu nükleer santral ihalesine katılan Siemens, Framatom ortaklığı olarak kurulan NPI'nin yetkilileri tarafından 23 Temmuz'da İstanbul'da düzenlenen basın toplantısında "Radyoaktif atıkların Toros Dağları'na galeri açıp gömeriz. Biz atık sorununu çözdük. Türkiye'de 20 yıl içinde atıkların ne yapacağımızı çözümünü buradaki parlak zekalı insanlarla birlikte buluruz." denmiştir. Bu sözler nükleer yanlıları niyetlerini ve Türkiye'ye bakışlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Nükleer Santraller

Güvenilir mi?

Nükleer santrallerin güvenilirliği 2 başlık altında ele alınabilir: Çalışmakta olan bir santralin insanlar ve çevre üzerindeki etkileri ve bir kaza durumunda oluşacak olumsuzluklar.

Normal çalışmasını sürdüren bir nükleer santralin çalışanlara, çevreye ve çevre halkına zarar verecek kadar radyoaktif etkide bulunmadığı iddia edilmektedir. Buna karşılık son yıllarda yapılan tıbbi araştırmalar, santral çalışanlarında, çocuklarda ve çevre halkında görülen kanser vakalarında belirgin artışlar ortaya koymaktadır. Bu da nükleer santrallerin soğutma suyuna ve havaya radyoaktif maddeler bıraktığı gerçeğini daha fazla saklanamaz hale getirmiştir.

Ciddi bir nükleer kaza durumunda neler olabileceği ise 1986 "Çernobil Kazası" ile bütün dünyanın gözleri önüne serildi. Yüzbinlerce insan yüksek dozda radyasyona maruz kaldı.

Çernobil: 26 Nisan 1986

✓ Ölü sayısı: 10.000 (ilk resmi rakam 32)

✓ İnsan yaşamı için sakıncalı alan: 10.000 km²

✓ Tarım için sakıncalı alan: 100.000 km²

✓ Hala kirlili toprakta yaşayan insan sayısı 4 milyon

Reaktörün gömülü olduğu beton lahit yeterince güçlü değil. Çökmesi 32 milyon insana içme suyu sağlayan nehri kirlitecek. Yeniden inşası 2 milyar dolar. Kaza toplam 352 milyar dolar zarar getirdi.

Nükleer santrallerin güvenilir olmadığı 1988-1993 yılları arasında gerçekleşen nükleer santral kazaları ile ilgili yapılan bir araştırma aracılığıyla da desteklenmiştir. 1994 Eylül ayında merkezi Viyana'da bulunan Ökologie İnstitütü tarafından ulusal raporlar ve IAEA verileri taranarak yapılan bu çalışma belirtilen "

arasında işletmede bulunan toplam 419 nükleer santralde 1500'ü çok ciddi olmak üzere toplam 6000 kaza kaydının olduğu saptanmıştır. Bu da reaktör başına yılda ortalama 2 kazaya karşılık gelmektedir.

Amerikan nükleer endüstrisinin en büyük kara lekesi 1979 yılında kalp erimesi sonucu meydana gelen THREE MİLES İSLAND kazasıdır. Amerika'da sürdürülen, nükleer enerji çalışmalar için bir dönüm noktası olan bu kazanın Amerikan ekonomisine maliyeti 1000000000 dolardan fazladır. Yine ABD'de 1969-1979 yılları arasında bu boyutta bir kazaya yol açabilecek 169 olay daha tespit edilmiştir.

Bir nükleer santral ne kadar gelişmiş ve güvenli olursa olsun kullanılan tüm teknolojik yöntemlere rağmen çoğu kazanın insan hatalarından kaynaklı olduğu ve yine her kazanın kendine özgü ve daha önceden tahmin edilemeyen bir sebepten meydana geldiği bilinmektedir.

Dışa Bağımlılık: Ülkemizde bazı kurum ve onların yetersiz kadroları tarafından yapılmaya çalışılan nükleer santraller, teknoloji yaktı ve yedek parça bakımından tamamıyla dışa bağımlı olacaktır. Bu bağımlılığın tek bir ülke ya da tek bir firmaya olması da çok muhtemeldir.

Denetleme ya da lisanslama için kadro ve mevzuatı bile hazırlayamayan kurumlarımızla teknoloji transferi beklemek hayaldir. Az sayıda nükleer santralin bulunduğu bir ülkede de yaktı işleme, zenginleştirme ve yedek parça yan sanayilerinin de kurulması beklenemez. Mevcut 7500 ton uranyum rezervimizin bu nedenlerle dışarıya işlenmek zorunda oluşu da sonucu değiştirmemektedir.

Nükleer yakıtın bu gün geçerli olan fiyatları ile de planlama yapmak yanıltıcı olabilir. Gelecek yıllarla ilişkin planlamalarda fosil yakıtlarla birlikte, nükleer yakıt fiyatlarının da yükselmesi şimdiden öngörülebilmektedir.

Nükleer Enerji Ucuz mu?

Paranın en belirleyici olduğu serbest piyasa ekonomilerinin yürütüldüğü ülkelerde birim üretim için yapılan harcamalardaki artış, nükleer enerjinin gelişimini belirleyen en önemli etken olmuştur. Nükleer enerjide elde edilen elektriğin birim maliyeti başlıca şu faktörler tarafından belirlenir:

- √ İlk yatırım maliyeti
- √ Yıllık işletme ve bakım giderleri (güvenlik tedbirleri dahil)
- √ Yıllık yakıt maliyeti
- √ İnşaat sonrası yapılan yatırım maliyetleri
- √ Yakıt zenginleştirme birimlerinin masrafları
- √ Devreden çıkarma masrafları
- √ İptal edilen santralin maliyetleri
- √ AR-GE çalıştırılmaları için yapılacak masraflar
- √ İnşaat süresince artan giderler

Ülkemizde kullanılmakta olan başlıca santral tiplerinin ortalama ilk yatırım maliyetleri:

Doğalgaz 680 dolar/KW

Hidrolik 1200 dolar/KW

İthal kömür 1450 dolar/KW

Linyit 1600 dolar/KW

Nükleer 2700 dolar/KW

Nükleer santraller için yapılacak ilk yatırım maliyetleri karşılanan her kaza sonrası getirilen gü-

venlik tedbirleri nedeniyle giderek yükselmekte ve bu aynı zamanda santralin yapım süresini de giderek uzatmaktadır.

ABD'de üretici firmaların iflas etmelerine, 70'lerin sonlarına doğru santral siparişlerini iptal etmelerine ve 1978'den bu yana santral siparişi vermemelerine sebep budur.

İngiltere de aynı nedenle elektrik sektöründeki büyük ölçekli özelleştirme sonrası nükleer santraller devletin elinde kalmıştır.

Dünya, Nükleer Santrali

Terk Ediyor !

ABD'de

√ Halkın %65'i nükleere karşı.

√ 15 yıl için santral siparişi yok

√ Çernobilden sonra yapımı süren 128 santral iptal edildi.

√ 1980-88 arasında tamamlanan santrallerin tümü beklenenin %200-2400 fazlasına mal oldu.

√ Bu güne kadar 100.000.000 dolar vergi, devlet subvansiyonu, onlarca yıllık çabaya karşın ülkedeki rüzgar, güneş vb yenilenebilir enerji (%10), nükleeri geçti (%8).

FRANSA'da

√ 56 nükleer santralin yansından çoğunun çelik kubbesinde çatlaklar var.

√ Herbirinin onanımı için 50 milyar gerekiyor.

√ Santral yapımına son 15 yıl içinde 30.000.000 Frank harlandı.

√ 1988'de Fransız elektrik idaresinin borcu 220 milyar Franktı.

İSPANYA'da

√ 90'lı yıllar için planlanan 35 reaktörün çoğundan vazgeçildi.

√ 8 reaktör var.

√ 1984'te hükümet 5 santralin yapımını yıkıcı maliyetler nedeniyle durdurdu.

√ Yeni santral yapımı 6 yıldır askıdayken süre 2000'e atıldı.

İTALYA'da

√ 1987'de referandum: 3 santral kapatıldı. Nükleer santraller 5 yıldır askıda

İSVEÇ'te

√ 1980'de referandum, 2010 yılına kadar nükleer güç tümüyle durdurulacak.

İNGİLTERE'de

√ 1957 Liverpool Windscale reaktöründe yangın 39 ölü, 200'ü aşkın kanser vakası. Halk kazayı 1983'te öğreniyor.

√ Sellafield yakıt santralinde mevcut "rutin" düşük düzeyli radyasyon, çalışan erkeklerin çocuklarında kan kanseri riskini 68 kat artırdı.

√ Yapımı planlanan 3 santral iptal edildi.

ALMANYA'da

√ Halkın %69'u hiçbir nükleer santral istemiyor, %54'ü mevcutların kapatılmasını istiyor.

√ Son 18 yılda yeni santral yapılmadı

√ 1986'da HAMM santralinde ciddi sızıntı oldu kapatıldı.

✓ Ekonomik güçlerin ve halkın isteğiyle 3 santral kapatıldı. Birinin yapımından vazgeçildi.

İSVİÇRE'de

✓ 13 yıldır hiçbir santral tamamlanmadı.

✓ 1988'de 6 santralin planları iptal edildi

✓ 1990'da referandum; 2000 yılına kadar tüm planlar askıda

Avusturya ve Filipinler'de tamamlanan nükleer santraller milyarlarca dolarlık yatırıma rağmen çalıştırılmadı.

Avusturya, İzlanda, İrlanda, Danimarka, Norveç, Portekiz ve Yeni Zelanda'da kesin nükleer karşıtı enerji politikaları benimsendi.

TÜRKİYE'DE

Türkiye'de nükleer enerji ile ilgili ilk çalışmalar 1967'de başladı, daha sonra TEK bünyesinde nükleer santraller dairesi kuruldu. 1974 yılında Akkuyu'da 600MW'lık bir nükleer santralin yapılması karar alındı. Bazı ekonomik sorunlar nedeniyle inşaat başlanılmadı. 1983 yılında bu kez uluslararası firmalara yap-işlet-devret modeliyle santral kurmak üzere çağrı yapıldı ve Kanada AECL şirketinin Akkuyu'da, ABD'den General Elektrik şirketinin de Sinop'ta santral kurması istendi. 1986 Çernobil kazasından sonra da bekleme dönemine girildi. Yine kamuoyu baskısı dışındaki nedenlerle yapım işlerine başlanılmadı. 1987'de TEK Nükleer Enerji Dairesi kapatıldı. 1992'ye gelindiğinde, aynı senaryolar tekrar yaşanmaya başlandı. 1993 yılında TEK'e bağlı Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Müdürlüğü sessizce kapatıldı.

Herşeye rağmen, ne beledikleri gibi Çernobil kazası unutuldu, ne de nükleer yapma istekleri durdu.

Ülkemizde kurulması düşünülen ilk nükleer santral için Akdeniz'in en temiz ve bereketli topraklarından, Ecemiş fay hattına 25 km, uzaklıktaki, Mersin Akkuyu seçilmiştir. Nükleer santral bir anda bu bölgenin kirlenmesine neden olacak, tarım ve turizm potansiyelini yok edecek ve bölge değersiz bir konuma sahip olacaktır. Akkuyu, yoğun elektrik tüketilen İstanbul, Kocaeli gibi sanayi bölgelerine de çok uzaktır. Bu da iletim kayıplarının yine büyük olmasına neden olacaktır. Bölge için Çevre Etki Değerlendirme (ÇED) raporu hazırlanmamıştır. Akdeniz kıyılarında en temiz bölge olarak gösterilen bu bölge henüz yoğun olarak turizme açılmadığı için Batı Akdeniz'de görülen boyutta betonlaşma yoktur. Bölge, ekoturizm diye bilinen çevre dostu turizmin gelişmesi için büyük bir potansiyel içermektedir.

Artık bütün dünyanın teker teker terk etmeye başladığı nükleer enerjiden kanlıları doyuran firmalar henüz bu konuda bilinçlenmemiş ülkeleri seçip artık kimsenin istemediği santrallerini pazarlamaya çalışıyor. Üstelik bu ülkelerde nükleer kaza riski de çok daha yüksektir. Geleceğimizi bir nükleer karabasına dönüştürmemek için enerji tasarrufu, enerji verimliliği ve güvenli, temiz, yenilenebilir enerji kaynaklarını birçok ülke gibi gündemimize getirmeli, dağıtım hatlarımızdaki %20'lik kaybı önleyecek. Çok etkin uygulamalarla enerjiyi verimsiz işleyen ya da savurganca harcayan sistemleri verimli hale getirip, mantıklı enerji politikaları gütmemiz gerekmektedir. Tekrar sormak gerekirse kimin için, ne kadar enerji? Ya toplum için ucuz enerji ya da kapitalizm için.

Aralık 1999 sayılı İKSİR Doğa Kültür Dergisi'nden genişletilerek aktarılmıştır

BEYAZ ADAM

Beyaz adam
küçüktü ilk geldiğinde
ve oturmaktan
bütün kemikleri sızlıyordu
büyük teknesinde

Beyaz adam
kızıl derililerin sunduğu yiyeceklerle beslenip
topraklarına uzandığında büyüdü
bulutlar arasında
barış içinde yaşayan
manitu yerine
tapmamızı istediği de
işkence görüp
çarmıha gerilen
bir ölüydü

Beyaz adam
özgürlük adına
dev bir kadın heyeli dikti
doğu denizinin kıyısına
ve her gece
altında dans ettiğimiz yıldızları
bayrak diye tutsak etti
bir bez parçasına

Beyaz adam
özgürlük gibi adaleti de
bir kadın heykeliyle simgeledi
ama elinde terazi tutan
zavallı kadın
gözleri bağlı olduğu için
kendisine tecavüz edenin
kim olduğunu göremedi...

Sunay AKIN / KAZA SÜSÜ